

och dess övre kant har, förefaller det, aldrig funnits; runorna ha huggits ända ut i stenens kant; jfr U 256, som med all sannolikhet utförts av samme mästare. Prosten Björkman (*Kyrkoinventarium* 1829) har haft stora fordringar på en runinskrifts tydlighet, då han skriver, att »bokstäfverna» äro »alldeles förnötte och oläslige».

Inskrift:

× orikia × auk × ikul × litu × raisa × stain × . . . biurn × faður sin ×
 5 10 15 20 25 30 35 40

Orøkia ok Igull letu ræisa stæin . . . -biorn, faður sinn.

»Orökja och Igul läto resa stenen [efter Tor]björn(?), sin fader.»

Till läsningen: Stungna runor förekomma icke. 1 o är skadat nedtill; två gropar i stenen vid ändarna av undre bst. Av 11 k har övre delen försvunnit. 12 u har förlorat ett kort stycke upptill av hst och bst. 18 r har förlorat ett stycke av toppen. Efter 27 n syns vänstra halvan av ett sk. Därefter är stenen avslagen. Nedtill i högra kanten följer så 28 b, som bevarats till $\frac{2}{3}$. Övre delen av runan är borta. Mellan 37 r och 38 s saknas sk.

Axehielm: Sk vid inskriftens början och runan 1 o ha icke observerats; runorna 18—30 och 38—40 saknas. Samma läsning i F a 5. — Hadorph och Helgonius: Sk vid inskriftens början har ej iakttagits; 1 n; sk efter 9 k och resterna av sk efter 27 n saknas; sk efter 40 n uppfattas som ett a. — Av Celsius — »den 27 Maj 1728 vidi» — läses inskriften på samma sätt som här. — Dybeck: 1 o och sk efter 9 k ha ej iakttagits (på teckningen synes ett n, med nedre delen borta); runorna 22—27 saknas; ett sk (en punkt) har tillagts efter 37 r; sk efter 40 n uppfattas som ett a, i texten står efter 40 n: »(? ×)». *UFT* återger inskriften efter Dybeck.

Stenens högra kant har huggits bort, när stenen lades in som tröskelsten. Därvid gingo högra sidans runor förlorade. Redan Celsius anmärker om det borthuggna partiet: »Syns ey mehr spatium än till pina eftir.» Iakttagelsen är vad utrymmet beträffar riktig. Plats bör ha funnits för 8 eller högst 9 runor. Då emellertid ristningen sannolikt har utförts av Fot, torde här ej, som Celsius förmodar, ha stått *pina eftir*. Fot använder nämligen i regel ej demonstrativt pronomen efter *stain*. Troligen har här stått *eftir* och sedan tre runor som förled i ett mansnamn som slutar på *-biurn*, eller också *at* och en längre förled (*kitil*, *iufur* e. dyl.). Man vågar under sådana omständigheter kanske gissa, att fadern har hetat *Þorbiorn*. Att namnen *Igull* och *Þorbiorn* förekomma tillsammans, t. ex. i en inskrift i Täby sn (U 151), kan tyvärr ej anföras som stöd, då båda namnen äro vanliga i Uppland under 1000-talet, se Sö 232 och E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 106.

Namnet *Igull* torde ursprungligen ha haft karaktären av ett tillnamn, och det är sannolikt samma ord som isl. *ígull*, m. »Igelkjær, Söpindsvin» (Fritzner), fsv. *ighulkutter*, m. »igelkott». — Mansnamnet *Orøkia*, som är känt från hela Norden, har däremot varit relativt sällsynt. Namnet har ursprungligen använts som binamn (se Lind, sp. 821 f.). Det är troligen bildat till verbet isl. *úrækia*, »försumma, icke fråga efter» och har väl haft betydelsen »vårdslöshet, slarv; den sorglöse». Om olika skrivningar och belägg se Sö 205.

Ristningen är, såsom Brate har förmodat, sannolikt utförd av runmästaren Fot.

203. Angarns kyrka.

Pl. 127, 128.

Litteratur: O. Celsius, SR 2, s. 339; E. Brate, Anteckningar (ATA), Svenska runristare (1925), s. 13; Handlingar i ATA 1936, 1938.

Äldre avbildningar: Blyertsteckning på lös lapp i Kyrkoinventarium 1829 (ATA); Brate foto 1904 (ATA).

Runstenen restes 1938, tillsammans med U 202 och 204, 2 m. S om bogårdsmuren. Stenen står 8 m. N om vägen Angarns kyrka—Vallentuna kyrka, 2 m. V om kyrkogårdsgrinden och är den östligaste av de tre på denna plats resta runstenarna. Brate antecknar (1904), att stenen »likt de båda andra uttagits ur kyrkan men något närmare har jag ej ännu fått reda på angående tiden därför eller runstenens forna läge».

Av en anteckning, som Celsius gör, när han den 27 maj 1728 besöker kyrkan, synes det emellertid framgå, att även denna sten legat som tröskelsten i kyrkodörren. Anledningen till att den ej tidigare har omnämnts är tydligen, att den legat med inskriften nedåt. Celsius skriver: »NB En sten ligger i Kyrkodörren till tröskel som allenast slängan rundt omkring nästan är uthuggen på, men inga runor, hvaraf syns grant, att slängorna först blifvit uthuggna, och sedan runorna tillsatte.» Då nu på baksidan av U 203 en slinga utan runor inhuggits (se Pl. 128), torde man kunna fastslå, att det har varit denna sten, som Celsius har iakttagit. Den framtogs sannolikt på samma gång som U 202 och 204, sålunda i början av 1870-talet.

Blåaktig, basisk stenart. Höjd 1,94 m., bredd på mitten 0,84 m., upptill 0,57 m. Nedtill är vänstra hörnet avslaget, varvid 7 runor ha gått förlorade. Ristningen är delvis mycket djupt huggen.

Inskrift:

ali lit - . . . - in þino · aftir · ulf sun sin · faður · fraikirpar · i uisbi · rit is ristit

Ali (Alli) let [ræisa st]æin þenna æftir Ulf, sun sinn, faður Frøygærðar i Vesby. Rett es ristit.

»Ale (Alle) lät resa denna sten efter Ulv, sin son, fader till Frögård i Väsby. Rätt är ristat.»

Till läsningen: Stungna runor förekomma icke. Alla **n**-runor ha ensidiga bst, eller en mycket kort stav på hst:s vänstra sida. Alla **s**-runor ha formen **ŋ**. Sk är ett kort lodrätt streck. Inskriften börjar och slutar utan sk. 1 **a** har ensidig bst; intet sk efter 3 **i**; i 4 **l** bildar en ornamentslinje hst; sk saknas efter 6 **t**; runan 7 har endast hst bevarad. Därefter är stenen avslagen. På det förlorade partiet, omkring 55 cm., har det funnits plats för högst 7 runor. Av runan 8 är endast nedre delen bevarad, varför det ej är möjligt att avgöra, om den varit ett **a** eller ett **t**. Av 9 **i** återstår den nedre hälften; efter 10 **n**, vars övre del är borta, finnes intet sk; 14 **o** är tydligt; efter 22 **f** och efter 25 **n** inga sk; 32 **u** och 33 **r** äro skadade upptill; efter 44 **i**, 52 **t** och 54 **s** inga sk; mellan 45 **u** och 47 **s** gå två ornamentslinjer över runslingan. Den ena av dessa läser jag som 46 **i**; att en sådan läsning är berättigad framgår av att en ornamentslinje utgör hst i 4 **l** och 48 **b**.

Det mansnamn som skrives **ali** förekommer endast sex gånger i uppländska inskrifter. Skrivningen kan, såsom Brate (Ög 22) och Kinander (Sm 19) framhålla, likaväl återge ett *Āli* som ett *Alli*. Se f. ö. U 194 och Ivar Lindquist, *Sparlösa stenen* (1940), s. 58 f.

Ulf hör ju till de vanligaste nordiska namnen, medan däremot sondotterns namn *Frøygærð* uppenbarligen varit sällsynt på östnordiskt område. Namnet förekommer endast denna gång i runinskriftsmaterialet och finnes ej heller senare belagt i svenska källor.

Brate tolkar inskriften på följande sätt (*Svenska runristare*, s. 13): »Alle lät [resa sten] denna efter Ulv, sin son, fader till Frögård i Ösby, som rätt ristade det.» Han anser, att inskriftens sista ord **ristit** bör »fattas som 3 sg. pret. **risti** med pronominalanslutning», och erhåller med sin tolkning en kvinnlig runmästare, Frögård i Ösby. Brate har iakttagit, att Angarn-stenens Ale (Alle) är samme man som lät resa U 194 »efter sig själv», och han menar, att om »Frögård ristat runinskriften vid Angarn, har hon väl ock ristat den vid Väsby». Brate har likväl observerat även en annan tolkningsmöjlighet, men han avvisar den: »Möjligt vore visserligen ock att fatta **is** som 3 sg. 'är' och **ristit** som starkt part. pret., alltså: 'rätt är det ristat', men då skulle Alle

framhålla sin son genom att påpeka hans faderskap till denna dotter, vilket synes mindre troligt, än att dottern själv nämner sin ristarskicklighet, varigenom hon hedrat sin faders minne.»

Den sista satsen torde endast kunna tolkas på ett sätt. Angarn-stenen har, vid sidan av att vara en minnessten över Ulv, sannolikt haft ännu en uppgift. Den har varit ett *arvsdokument*. Ser man på inskriften ur den synpunkten, blir det fullt klart, att Frögård, som väl varit Ulvs enda barn, omtalas, och tillägget »rätt är ristat» får då sin verkliga, »juridiska», innebörd. Även av språkliga skäl är översättningen »som rätt ristade det» osannolik. Runristerskan Frögård i Ösby måste således avföras ur diskussionen.

Brate läser 44—49 i **usbi** och tolkar ortnamnet som *Ösby*, men anger ej närmare, vilket Ösby detta skulle kunna vara. Möjligen har han tänkt sig, att det är det namn, som ingår i sockennamnet Össeby-Garn. — För min del läser jag **uisbi**. Ristaren låter i 48 **b** i samma ord en av de korsande ornamentslinjerna tjänstgöra som hst och på samma sätt går han tillväga på motsvarande ställe i inskriftens början, i 4 **l**. Det torde därför vara riktigast att räkna med att ristaren har haft samma tanke vid det alldeles likartade tillfället mot slutet av den välberäknade inskriften. — Vilket Väsby inskriften syftar på kan bestämmas, Endast 3,5 km. ÖSÖ om Angarns kyrka ligger i Össeby-Garns sn ett Väsby (*i Vesby* ^{13/9} 1409). Där står en runsten (U 194), som också har rests av en Ale (Alle). De båda inskrifterna äro av allt att döma från ungefärligen samma tid. Under sådana omständigheter är det ej för djärvt att fastslå, att Angarn-stenens ortnamn bör tolkas som *Väsby*, att detta Väsby syftar på gården i grannsocknen, samt att stenarna äro resta av samme man. Denne »uppbar Knuts gäld i England» enligt U 194; det förhållandet kan tänkas ha varit en bidragande orsak till att arvsdokumentet U 203 kom att ristas.

De båda inskrifterna visa karakteristiska överensstämmelser i runformer, t. ex. **a**-, **n**- och **s**-runorna, i skiljetecknens form och bruk, i skrivningar, t. ex. **pino**. Även ornamentiken är nära besläktad. Mycket talar sålunda för att de båda ristningarna ha utförts av samme man. Många drag hänföra ristningarna till Åsmund Kåreson eller åtminstone till en ristare, som har stått honom mycket nära.

204. Angarns kyrka.

Pl. 128.

Litteratur: L 473, D 2:112. J. Bureus, F a 6 s. 141 n:r 30 (Axehjelm), F a 5 n:r 11, F a 1 s. 5, F a 10:1 n:r 123 (Rhezeliuss); J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 196; O. Celsius, SR 1, s. 251, SR 2, s. 339 (endast hänvisning); F. Burman i Nova Acta R. Societatis Scient. Upsaliensis, Vol. 5 (1792), s. 300; UFT h. 3 (1873), s. 9, h. 4 (1875), s. VI; E. Brate, Anteckningar 1904 (ATA); Handlingar i ATA 1936 och 1938.

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckning (F a 10:1); Bureus, kopparstick (F f 6); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta 3); Dybeck a. a.; Brate foto 1904 (ATA).

Runstenen restes 1938 utanför bogårdsmuren, 8 m. N om landsvägen Angarns kyrka—Vallentuna kyrka, 8 m. V om kyrkogårdsgrinden. Den är den mellersta av de tre på denna plats resta runstenarna. Stenen låg ännu då Dybeck besökte platsen som trappsten utanför Angarns kyrkas vapenhus, där den legat så länge den varit känd av forskningen. »Vthan for Angarns waknhuus dör» (F a 6); »Vthan för Vaknhuus dören» (F a 5); »Hangarn för körkedörrn» (anteckning på träsnittet i Peringskiölds *Monumenta*).

Vid Upplands Fornminnesförenings årsmöte 1871 meddelade sekreteraren, »att de båda runstenarna i Angarns kyrka» — härmed åsyftas U 202 och 204 — »enligt beslut af kommunalstämman varda på socknens bekostnad uppbrutne och uppreste utanför kyrkan» (se UFT h. 4, s. VI). I UFT h. 3 (1873), s. 9 meddelas: Stenen »är nu, på K. V. Hist. o. Ant. Akad:s bekostnad, genom Uppl. Fornm. fören:s försorg å lämpligt ställe upprest.»